

ПЕРЕДНЕ СЛОВО

Книга «Соціально зорієнтовані документи УГКЦ (1989–2008)» є першим збірником у рамках серії «Джерела християнського суспільного вчення та служіння». Це результат понад дворічної праці Інституту релігії і суспільства УКУ.

Згідно з первісним задумом та відповідно до ідеї серії, збірник мав охопити соціальні документи не лише УГКЦ, а й УАПЦ, УПЦ–КП, УПЦ (МП), РКЦ та протестантських Церков в Україні. Однак кількість документів УГКЦ перевершила сподівання і змусила упорядників укласти окремий збірник. Проте збірник містить коментарі православного і протестантського експертів, а також вступне слово римо-католицького єрарха.

Враховуючи складність теми, велику кількість документів та їхню жанрову різноманітність, ми поділили цей том на чотири частини. У перших двох розділах представлено документи УГКЦ, відповідно, двох періодів: 1989–2000 років, коли її очолював Блаженніший Мирослав-Іван (Любачівський), і 2001–2008 років, коли главою УГКЦ стає Блаженніший Любомир (Гузар).

Третій розділ збірника представляє спільні звернення УГКЦ та інших Церков і релігійних спільнот України. Українська Греко-Католицька Церква входить до складу двох міжконфесійних інституцій України — Всеукраїнської Ради Церков і релігійних організацій України та Наради представників християнських Церков України, а крім того, з певних нагод видавала спільні звернення разом з єпископами інших Церков. Ми вважаємо такі спільні звернення важливими, оскільки вони виявляють єкуменічну відкритість УГКЦ.

В останньому, четвертому розділі книги подано вибрані проповіді Глави Церкви, які містять трактування соціальних питань.

У кожному розділі документи подаються у хронологічному порядку, за датою написання/підписання документа.

Розміщуючи їх у такий спосіб, ми прагнули дати змогу прослідкувати розвиток соціальної думки УГКЦ після її виходу з підпілля 1 грудня 1989 року (тоді громади УГКЦ отримали дозвіл на реєстрацію) та показати, яке місце соціальні питання займають у діяльності її структур сьогодні. Нам було важливо відобразити розвиток церковної думки саме в «легальному» статусі, адже офіційна реєстрація громад та відкрите функціонування таки змінили ставлення Церкви до суспільства і навпаки. Документи, подані у збірнику, також є спробою знайти відповідь на запитання: «Чи є УГКЦ після митрополита Андрея (Шептицького) соціально і політично свідомою?»¹, та простежити становлення цієї свідомості.

У збірнику представлено різні за жанрами документи: звернення, заяви, послання, листи, витяги з рішень і постанов Синодів і Соборів, проповіді та промови Глави Церкви. Його опубліковані роздуми. Серед звернень можна виділити: звернення Глави Церкви чи місцєблюстителя або помічника Глави

¹ А. Кравчук. Митрополит Андрей Шептицький та Іван Франко про християнську соціальну акцію // *Соціальна доктрина Церкви*. Львів 1998, с. 273.
xviii

Церкви; звернення голів різних Комісій УГКЦ; звернення УГКЦ, видані спільно з іншими Церквами і релігійними спільнотами України.

Серед зібраних документів чимало таких, які було написано спеціально, щоб заторкнути ту чи іншу суспільну проблему (наприклад, невиплата заробітної платні, алкоголізм тощо), більшість же було видано з нагоди важливих суспільних подій, церковних урочистостей, визначних чи пам'ятних дат тощо.

Найчастіше соціальна тема чи проблема окреслена вже в назві документа, як-от «Лист Блаженнішого Любомира до мирян Української Греко-Католицької Церкви на завершення президентських виборів 2004 року», проте є й такі документи (для прикладу — «Різдвяне привітання Блаженнішого Любомира [2004]», де певні соціально зорієнтовані питання згадано серед міркувань на інші теми. Проте упорядники вирішили включити й такі документи до збірника в повному обсязі, вважаючи, що вони також є цінними джерелами соціального вчення УГКЦ.

Слід наголосити на тому, що з усіх звернень на соціальну тематику ми вибрали лише ті, що були опубліковані, бо саме опубліковані документи дозволяють відслідкувати, що саме з учення УГКЦ знайшло відгук у суспільстві, та дають змогу майбутнім дослідникам вивчати вплив Церкви на соціальні питання. Очевидно, існують і неопубліковані соціально зорієнтовані документи, які зберігаються в архівах і потребують якнайвидшого опрацювання фахівцями та видання.

Щодо джерел, то насамперед у збірнику подано документи, опубліковані в «Благовіснику» — офіційному виданні Глави УГКЦ, започаткованому Патріархом Йосифом (Сліпим), яке з 1965 по 1988 рік виходило щорічно в Римі. В Україні 1998 року в рамках «Благовісника» було видано збірник «Рішення і постанови Синодів Єпископів Української Греко-Католицької Церкви 1989–1997 років». З 2001 року щорічне видання «Благовісника» відновилося в Україні у Львові, під назвою «Благовісник Верховного Архієпископа Української Греко-Католицької Церкви Блаженнішого Любомира Кардинала Гузара».

З червня 2007 у Києві видається офіційний орган Києво-Галицького Верховного Архієпископства «Вісник Києво-Галицького Верховного Архієпископства», метою якого є публікація документів УГКЦ в Україні та матеріалів про неї.

Крім того, опрацьовано такі видання: бюлетень Українського пресового бюро «Вісті з Риму» та «Українська пресова служба» Львівської архієпархії з тимчасовим осідком у Римі (видавалися до 1989 року), у яких публікувалися документи Глави Церкви та інші важливі матеріали; часопис Львівської архієпархії «Мета» (фактично, від моменту відновлення випуску в 1991 році до відновлення «Благовісника» — основне видання УГКЦ в Україні); часопис «Львівські Архієпархіяльні вісті» — офіційний друкований орган архієпархії; журнал «Патріярхат», що його видає Управа Українського Патріярхального Світового Об'єднання; «Бюлетень Агенції релігійної інформації» (виходив з 1994 до 2004 року при редакції Радіо «Воскресіння»); суспільно-релігійна газета «Арка» (заснована в 2000 році владикою Юліаном Гбуром); деякі документи взято з місячника «Церковний Вісник» (Чикаго). Частину оприлюднених і поданих до друку на момент підготовки збірника документів взято з офіційної веб-сторінки Української Греко-Католицької Церкви www.ugcc.org.ua, з веб-сторінки РІСУ www.risu.org.ua, а також із інших українських інтернет-видань.

Окремого роз'яснення потребує правопис, що його дотримувались редактори цього збірника. Тут містяться документи, видані від 1 грудня 1989 року до травня 2008 року. Це переломний період не лише для Церкви, а й для української мови, і деякий різнобій у правописі цього видання також є «знаком часу». Звернення перших років написані переважно мовою українців у діяспорі, оскільки лише за кордонами України можна було оприлюднювати документи проводу УГКЦ. Ця мова є часто незрозумілою для українців Сходу і Півдня і стає дедалі незрозумілішою навіть для мешканців Галичини. Упорядники та редактор цього видання бажали зберегти оригінальність мови цих перших звернень і водночас зробити їх доступними для всіх. Тому вирішили зупинитися на такому варіанті: початкові тексти було дещо відредаговано відповідно до норм нового правопису сучасної української мови, хоч оригінальні вирази (як і правопис), характерні для діяспори, великою мірою збережено. Їх значення подано у *Словнику маловживаних слів*, що міститься в *Додатках*. Помітно, що і стилістика, і правопис перших документів досить сильно відрізняються від стилістики та правопису документів останніх часів.

Крім того, самі назви окремих документів зазнали редакторських втручань; це стосується переважно документів перших років. Ми намагалися подати назви документів за одним зразком, щоб із назви було видно авторів документа, його адресатів, а також, по можливості, тему звернення. Вважаємо, що ця уніфікація полегшить орієнтування у книзі. Слід додати, що деякі спільні звернення представників та керівників різних Церков України, вміщені в різних виданнях, мають іноді невеликі розбіжності в назві. У нашому збірнику подано назву за першим вказаним під документом джерелом.

Також уніфікація стосується оформлення підписів під документами та дат документів. Ми змушені були відмовитися від збереження оригінального вигляду публікації документів, оскільки динамічний розвиток церковних структур, персоналу та канцелярії в Україні після легалізації зумовив, зокрема, різні стилі оформлення однакових типів документів. Проте, маючи після кожного поданого в збірнику документа відомості про друковане джерело, з якого його взято, допитливий читач чи дослідник зможе в разі потреби побачити первісний вигляд публікації.

Збірник містить кілька додатків. Перед документами подано *Хронологію важливих історичних дат*, яка, сподіваємося, допоможе читачеві краще зорієнтуватися в подіях, з нагоди яких видано ті чи інші тексти, та *Перелік скорочень*. Хронологічний *Перелік документів* із зазначенням порядкового номера та дати подано в кінці збірника, як і *Предметний покажчик*, *Покажчик текстів Старого і Нового Завіту* та *Словник маловживаних слів*. Ми вважаємо, що ці додатки полегшать читачеві працю з документами, пошук потрібного матеріалу.

Наш збірник розрахований передусім на фахівців, що займаються вивченням соціальної доктрини Церкви, історичних та суспільних дисциплін: він покликаний заповнити прогалину в джерельній базі поля їхніх досліджень. Однак ми сподіваємося, що книга знайде свого читача і в семінарійних та парохіяльних бібліотеках, а також буде корисною для всіх, хто цікавиться тим, як Церква реагує на соціальні проблеми нашого часу.

Висловлюємо щиру подяку всім, хто допомагав збирати й опрацьовувати матеріали для цього збірника, зокрема студентам Українського Католицького

Університету Катерині Кльоц, Лесі Івасюк, Павлові Бакунцю, Ліді Губич, Христині Жукровській. Дякуємо за допомогу Інститутові історії Церкви, зокрема Олегові Турію, Тарасові Бублику та Світлані Гуркіній. Дякуємо всім, хто в той чи інший спосіб підтримав ідею цього збірника.

**Мирослава Рап,
науковий співробітник ІРС**

**Леся Коваленко,
директор ІРС**